

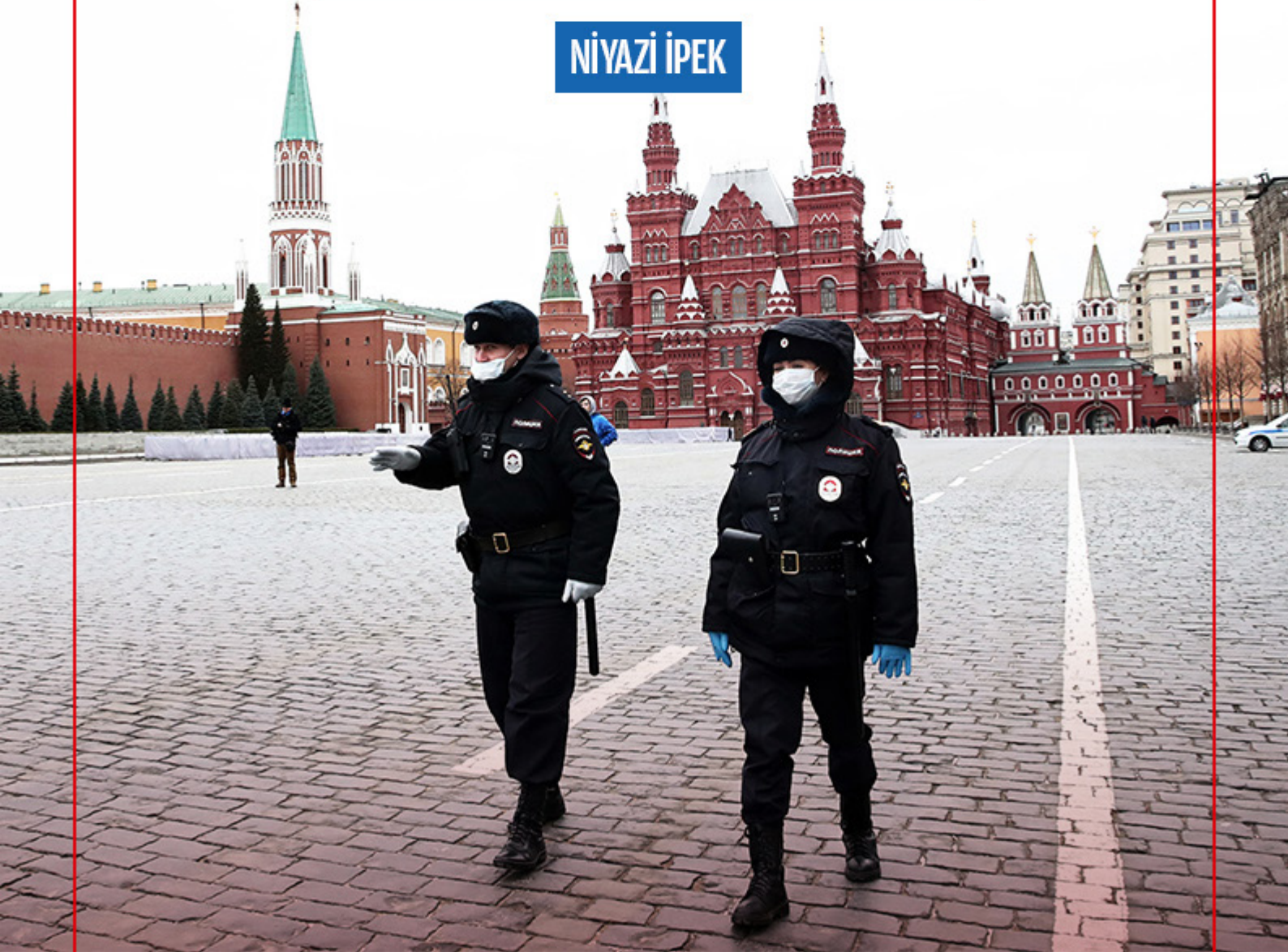

GÜNCEL GELİŞMELER

KOVID-19 ve RUSYA FEDERASYONU'NUN

MASKE DİPLOMASİSİ

NIYAZI İPEK

Güncel Gelişmeler VI

COPYRIGHT © 2020

Bu yayının tüm hakları DARD Diploması Araştırmaları Derneği'ne aittir. DARD'ın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

7 HAZİRAN 2020

DARD | DİPLOMASİ ARAŞTIRMALARI DERNEĞİ

Karaman Mahallesi Tuna Caddesi Karaman Dernekler
Yerleşkesi No: 59 Nilüfer - Bursa - TÜRKİYE

Tel: +90 (224) 294 11 65 | bilgi@diplomasiarastirmalari.org.tr

📍 diplomasiarastirmalari.org.tr   dard2018 dard.2018

KOVID-19 ve RUSYA FEDERASYONU'NUN MASKE DİPLOMASİSİ

Niyazi İPEK¹

Koronavirüs (Kovid-19) salgını henüz küresel bir felakete yol açmış olmasa da Uluslararası İlişkilerin gündemi- ni önemli ölçüde değiştirmiştir. Bu değişim, Rusya Federasyonu (RF)'nun dış politikasına da eylem ve söylem bağlamında doğrudan yansımıştır. Rus Dış Politikası'nın karar vericileri yeni koşullara hızla uyum sağlayarak yeni bir Uluslararası İlişkiler dili önermiş ve dış politikada yeni yöntem olarak “*maske diplomasisi*”ne başvurmuştur.² Ulusal kimliği yansıtan ve dünyanın geri kalanı için ayırt edici katkısı olacak parlak fikirlerin varlığının, büyük güçlerin kurucu özelliklerinden olduğu düşünüldüğünde, RF'nin bu salgını yeni bir söylem ve dünya düzeninin değer inşası için başlangıç fırsatı olarak değerlendirdiği gözlenmektedir.³ Zira Kovid-19 sonrası uluslararası sistemi için yeşil politikayı işaret etmesi, uluslararası işbirliğinin gerekliliğine vurgu yapması ve ihtilaf yaşadığı devletlere dahi tıbbi yardım ulaştırması bu bağlamda değerlendirilebilir.

Uluslararası İlişkilerin Yeni Retoriği

Koronavirüs, Çin'in Vuhan kentinde 2019'un Aralık ayında ilk can kaybına yol açtıktan üç ay sonra Dünya Sağlık Örgütü tarafından salgın olarak ilan edilmiş ve Uluslararası İlişkilerin gündemine de hızlı bir şekilde girmiştir. Salgına karşı ilk önlemler ulusal düzeyde alınmış ancak devletlerin çoğu ya hazırlıksız yakalanmış ya da krizi yönetmede başarısız kalmıştır. Kriz karşısında kimi devletler yalnızca kendi ihtiyaçlarını önceleyip, maske ve diğer tıbbi malzemelerin elde edilmesinde agresif davranırken bazı aktörlerse bu ihtiyaçların tüm insanlığa

¹ Dr. Öğr. Görevlisi, Ardahan Üniversitesi & Diplomasi Araştırmaları Derneği Üyesi, e-posta: niyaziipek@ardahan.edu.tr.

² Kavram ilk defa Cheng Li ve Ryan McElveen tarafından Çin - Japonya ilişkilerini etkilemesi bağlamında geliştirilmiştir. Makalenin tam metni için bkz., <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/03/09/mask-diplomacy-how-coronavirus-upended-generations-of-china-japan-antagonism/> (e.t. 05.05.2020). Ayrıca bkz. Barış Özdal, “Maske Diplomasisi”, <https://www.diplomasiarastirmalari.org.tr/maske-diplomasisi/> (e.t. 03.05.2020)

³ Сергей Караганов, Дмитрий Сулов, “Россия В Мире После Коронавируса: Новые Идеи Для Внешней Политики” (Sergey Karaganov, Dmitriy suslov, “ Rossiya v Mire Posle Koronavirusa: Novie İdei Dlya Vneşney Politiki) <https://globalaffairs.ru/articles/rossiya-mir-koronavirus-idei/> 22.04.2020 (e.t. 05.05.2020).

ulaşması konusunda özverili şekilde çalışmıştır.⁴ RF ise salgının ülkede yaygın biçimde görülmemesinin de etkisiyle krizin ilk safhasını nispeten başarıyla atlatmış ve küresel çapta bir yardım hareketi başlatmıştır. RF'nin bu girişimi kendisine yeni bir manevra alanı açmış ve dış politikasına hem eylem hem söylem düzeyinde yeni bir boyut kazandırmıştır.

Bunun ilk etkileri gerek resmi makamların gerek akademik çevrelerin kullandığı dış politikaya ilişkin dilin belirli biçimde değişmesinde gözlenmiştir. Bu noktada Rus Dış Politikası, Soğuk Savaş döneminin dilini sembolize eden “*barış mücadelesi*” (борьба за мир) ve “*barış için savaş*” (война за мир) gibi kavramların yerine “*barışın sağlanması*” (обеспечение мира) “*dünyanın ortak yaratılması*” (совместное мирозидание) veya “*barış ve dünyanın kurtuluşu*” (спасение земли и мира)⁵ gibi kavramlar kullanmakla yeni bir dış politika söylemi önermektedir.⁶ Başta ABD olmak üzere küresel aktörlerin bu yaklaşıma eşlik edip etmeyeceğini elbette ki bize süreç gösterecektir.

RF'nin Maske Diplomasisi

Kovid-19'un salgın olarak ilan edilmesinin ardından başta Avrupa Birliği (AB) üyesi bazı devletler ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) olmak üzere pek çok devletin tedbir almakta yetersiz ya da geç kaldığı gözlenmiştir. Kriz, AB'de çeşitli politik gelişmelere ve tartışmalara⁷, ABD'nin küresel kriz yönetiminde başarısız kaldığı eleştirilerine⁸, Çin'in şeffaf ve sorumlu davranmadığı yönünde eleştirilmesine ve pek çok devletin tıbbi malzeme yetersizliğine nedeniyle dış yardım talebinde bulunmasına yol açmıştır.

Salgının ortaya çıkardığı uluslararası konjonktür Rus Dış Politikası'nda yeni girişimlerin başlatılması için elverişli koşullar sunmuştur. Zira RF yaşanan küresel gelişmelere hızla adapte olmuş ve maske diplomasisi yoluyla uluslararası konumunu güçlendirmeye çalışmıştır. RF'nin uyguladığı maske diplomasisinin özünde de salgınla birlikte toplumların çokça ihtiyaç duyduğu ancak temininde güçlük çektikleri tıbbi malzemelerin ve sağlık hizmetlerinin hedef ülkelere ulaştırılması ve bu yolla Rus Dış Politikası'nda yeni bir manevra sahası açmak yatmaktadır.

Daha geniş bir biçimde ele alırsak RF'nin uyguladığı maske diplomasisinin birkaç boyutu ve etkisi olduğu gözlenmektedir. Zira RF insani yardımlarla uluslararası imajını iyileştirmek ve prestijini arttırmak; AB'nin karar vericilerini ve kamuoyunu etkilemek; ABD'nin küresel liderlik imajını sorgulatmak ve nihai olarak uluslararası işbirliğinin önemine ve gerekliliğine vurgu yapmak istemektedir. Bu bağlamda Rusya'nın bu salgını, yeni bir söylem ve dünya düzeninin değer inşasının başlangıç fırsatı olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Dünyayı salgından kurtarmak elbette ki bir tek devletin gücünün üstündedir ancak RF'nin bu yöndeki çabası, bir dış politika misyonu da yerine getirmektedir.⁹ Soğuk Savaş sonrasında uluslararası sistemin yapısının çok kutuplu olduğunu iddia eden RF, bu söylemini destekleyecek bir eylem planı uygulamaktadır. Zira Kovid-19 salgınına karşı mücadele, bir hükümetin çözüm sunma yeteneğinin ve bir ülkenin liderlik etme yeteneğinin muazzam bir testidir.¹⁰ ABD'nin ve AB'nin şimdiye kadar başarısız olduğu bu testte RF büyük devlet rolüne uygun olacak

⁴ Cheng Li, Ryan McElveen, “Mask diplomacy: How coronavirus upended generations of China-Japan antagonism”, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/03/09/mask-diplomacy-how-coronavirus-upended-generations-of-china-japan-antagonism/> (e.t. 05.05.2020)

⁵ Сергей Караганов, Дмитрий Сулов, “Россия В Мире После Коронавируса: Новые Идеи Для Внешней Политики” (Sergey Karaganov, Dmitriy suslov, “Rossiya v Mire Posle Koronavirusa: Novie Idei Dlya Vneshney Politiki), <https://globalaffairs.ru/articles/rossiya-mir-koronavirus-idei/> 22.04.2020 (e.t. 05.05.2020)

⁶ Заседание Высшего Евразийского экономического совета (Avrasya Ekonomi Konseyi Zirvesi), <http://kremlin.ru/events/president/news/63367/videos> (e.t. 26.05.2020)

⁷ “AB'yi `hayal kırıklığı' olarak niteleyen Avrupa Araştırma Merkezi Başkanı istifa etti”. <https://tr.euronews.com/2020/04/08/ab-yi-hayal-kirikligi-olarak-niteleyen-avrupa-arastirma-merkezi-baskan-istifa-etti> (e.t. 03.05.2020)

⁸ Stacey Abrams, “American Leadership Begins at Home”, <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-05-01/stacey-abrams-american-leadership-begins-home> (e.t. 02.05.2020)

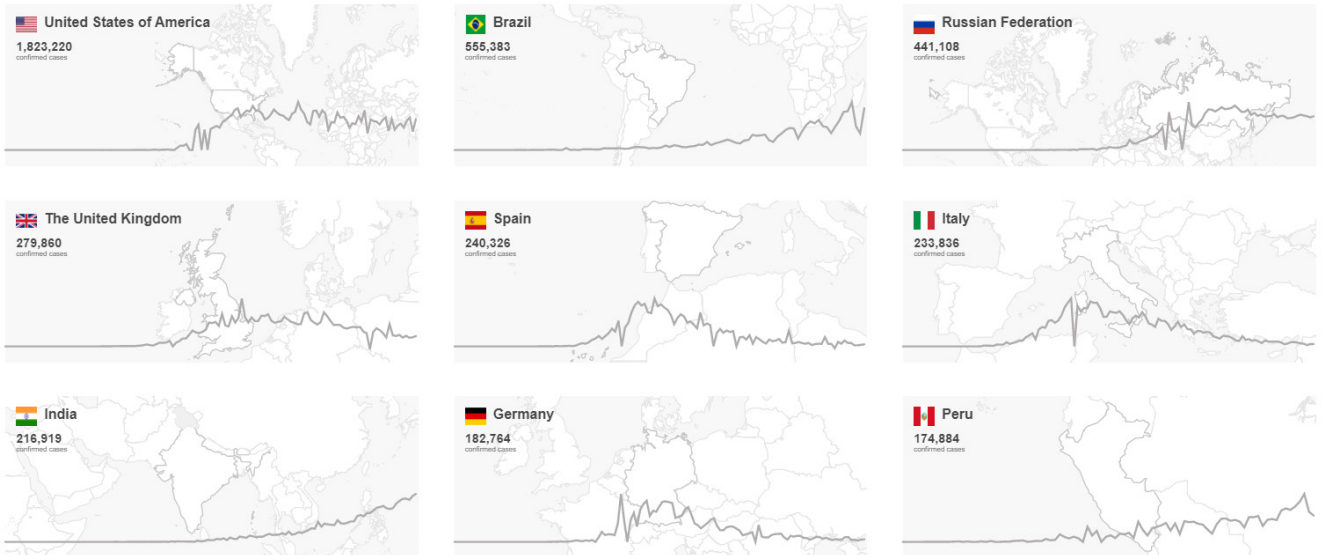
⁹ Henry A. Kissinger, “The Coronavirus Pandemic Will Forever Alter the World Order” <https://www.henryakissinger.com/articles/the-coronavirus-pandemic-will-forever-alter-the-world-order/> (e.t. 25.04.2020)

¹⁰ Stacey Abrams, “American Leadership Begins at Home”, <https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/2020-05-01/sta->

biçimde başarılı olup çok kutupluluk iddiasını güçlendirmek istemektedir.

Dünyanın güç merkezlerinden biri olmak, küresel sorunları çözüme kapasitesine ve bu yöndeki girişimlerde inisiyatif alma becerisine sahip olmayı gerektirmektedir. Bu noktada RF'nin maske diplomasisi yoluyla geliştirdiği küresel yardım hareketi, önemli bir girişim olarak değerlendirilmelidir çünkü 20'ye yakın ülkeye yardım gönderdiği bilinmektedir. Daha detaylı bir biçimde belirtirsek RF bu süreçte ABD'ye maske ve tıbbi ekipman, Sırbistan'a tıbbi ekipman, İtalya'ya 600 mekanik vantilatör ve askeri sağlık personeli ile birlikte 330 bin maske, Çin'e 23 ton maske ve koruyucu ekipman, İran'a 500 test kiti, Kuzey Kore'ye 1.500 test kiti, Venezuela'ya 10 bin test kiti, yakın çevre ülkelerine yine 100 bine yakın test kiti ve Avrasya Ekonomik Birliği ve Bağımsız Devletler Topluluğu üyelerine tıbbi yardım gönderilmiştir.¹¹ Salgın karşısında RF'nin tıbbi yardım ekseninde kurguladığı maske diplomasi, şüphesiz ki küresel etki kapasitesini geliştirmekte ve küresel liderlik mücadelesine hizmet etmektedir.

Maske diplomasisi yoluyla uluslararası nüfuzunu arttırma çabaları RF'nin kendisine uygulanan yaptırımların kaldırılmasını talep etmesi noktasında da somut adımlara dönüşmeye başlamıştır.¹² Maske diplomasisinin dış politika aracı haline geldiği yönündeki kanaatin yaygınlaşmaya başlamasına¹³ ve İtalya'ya ulaştırdığı askeri doktorlar vasıtasıyla istihbarat çalışması yaptığı¹⁴ yönündeki iddialara karşın RF, Kovid-19'a karşı verilen küresel mücadeleye katkı sunmayı sürdürmektedir.

Kaynak: <https://covid19.who.int/> (e.t. 05.06.2020)

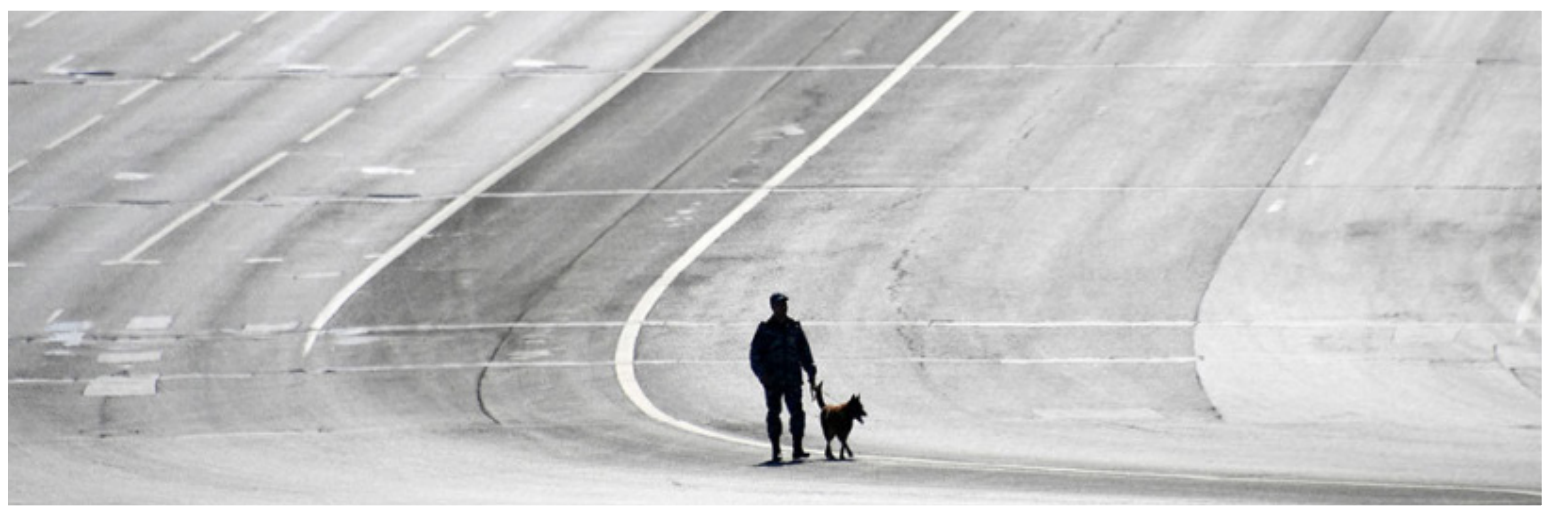
[cey-abrams-american-leadership-begins-home](#) (e.t. 02.05.2020)

¹¹ Detaylı bilgi için bkz: Помогает ли Россия борьбе с коронавирусом в Беларуси (Rusya Korona Virüsü Mücadelede Beyaz Rusya'ya Yardım Yolladı mı?), <https://eurasia.expert/pomogaet-li-rossiya-borbe-s-koronavirusom-v-belarusi/> (e.t. 28.05.2020), Генсек НАТО оценил помощь России другим странам в борьбе с коронавирусом (NATO Genel Sekreteri Korona Virüsü Mücadelede Rusya'nın Diğer Ülkelere Sağladığı Yardımı Değerlendirdi), <https://iz.ru/994321/2020-04-01/gensek-nato-otcenil-pomoshch-rossii-drugim-stranam-v-borbe-s-koronavirusom> (28.05.2020), Mehmet Çağatay Güler, Rusya'nın Koronavirüs Salgınıyla Mücadelesi, SETA Perspektif, s. 273. 2020; Как Россия помогает соседним странам в борьбе с коронавирусом (Rusya Korona Virüsü Mücadelede Komşularına Nasıl Yardım Ediyor), <https://lv.sputniknews.ru/video/20200417/13574338/Kak-Rossiya-pomogaet-sosednim-stranam-v-borbe-s-koronavirusom.html> (28.05.2020), <https://setav.org/assets/uploads/2020/04/P273.pdf> (e.t. 22.04.2020).

¹² Россия Выставила Италии "Счет" За Гуманитарную Помощь-Документ (Rusya, İtalya'ya Ulaştırdığı İnsani Yardımların Faturasını Çıkardı), <https://www.5.ua/ru/myr/rossiya-vistavyla-italy-schet-za-humanitarnuiu-pomoshch-dokument-214006.html>, (e.t. 05.05.2020)

¹³ «Из России с любовью!» О гуманитарной помощи в борьбе с коронавирусом («Rusya'dan Sevgilerle» Korona Virüsü Mücadele Sağlanan İnsani Yardım Hakkında), <https://eadaaily.com/ru/news/2020/04/30/iz-rossii-s-lyubovyu-o-gumanitarnoy-pomoshchi-v-borbe-s-koronavirusom> (e.t. 28.05.2020)

¹⁴ Россия выведет из Италии военспецов, помогавших в борьбе с коронавирусом (Rusya, korona Virüsü Mücadele için İtalya'da Bulunan Askeri Doktorları Geri Çekiyor), <https://bit.ly/36B751W> (e.t. 28.05.2020)

Salgının ilk döneminde yayılımı kontrol ettiğini bildirmesi, ilaç geliştirmeye yaklaştığını duyurması, bazı AB üyesi devletlere Birlik'ten bile önce yardım ulaştırması ve bugün salgının en çok görüldüğü dünyanın ilk 5 ülkesinden¹⁵ biri olmasına rağmen sağlık sisteminin sorunsuz işlemeye devam etmesi¹⁶ göz önünde bulundurulduğunda RF'nin başarılı bir kriz yönetimi sergilediği görülmektedir. Küresel kriz sırasında kendi tıbbi ihtiyaçlarını karşılayabilen, uluslararası yardımlarını aksatmayan, krizin çözümü için uluslararası işbirliği çağrılarını yineleyen ve bu bağlamda çok kutupluluk söylemini maske diplomasisi yoluyla pratikleştiren bir RF'nin salgın sonrası uluslararası sisteminde belirli kazanımlar elde edeceğini beklemek iddialı bir değerlendirmeye olmayacaktır.

Genel hatlarıyla yaptığımız değerlendirmelerden de anlaşıldığı üzere uluslararası sistem içinde bulunduğumuz süreçte bir yandan çözülmeye diğer yandan inşa edilmeye devam etmektedir. Uluslararası işbirliği mekanizmalarının zafiyetini ortaya çıkaran Kovid-19 salgını da uluslar üstü koordinasyonun eksikliği ile bir krize dönüşmüş ve uluslararası ilişkilerin işleyişini etkilemiştir. Sistemin bu dinamik dönüşüm sürecinde salgın, ABD'nin uluslararası liderlik sergileyemediği ve Yeni Dünya Düzeni iddialarının sorgulandığı; RF ve Çin gibi çok kutupluluk iddiasını geliştiren aktörlerin iddialarını test etme olanağı bulunduğu koşulları yaratmıştır. Bu koşullarda sadece güçlü ve kararlı olmak değil aynı zamanda aktif ve yaratıcı olmak gerekmektedir. Bu bağlamda RF yürüttüğü maske diplomasisi yoluyla evrensellik iddialarını geliştirmiştir.

Daha önce de belirttiğimiz üzere Kovid-19 salgını, aktörlerin küresel liderlik iddialarını test eden bir gelişme olarak değerlendirildiğinde, inisiyatif üstlenmesi ve süreci yönetmesi beklenen küresel aktörlerin yetersizliği ve hazırlıksızlığını ortaya koymuştur. Doğan güç boşluğu, evrensellik düşüncesine sahip RF ve Türkiye gibi aktörler için yeni bir hareket alanı açmıştır. Bu kapsamda RF'nin, salgından giderek daha yoğun biçimde etkilenen devletlerden biri olmaya başlamasına rağmen maske diplomasisi geliştirerek ve uluslararası ilişkilerde yeni bir dil önererek bu hareket alanını iyi kullandığı değerlendirilebilir.

RF'nin salgına karşı yürüttüğü küresel mücadele, aktörlerin güçlerinin yalnızca maddi olanaklarla değil aynı zamanda sergiledikleri liderlik tavırlarıyla da ölçüldüğü düşünüldüğünde, son derece önemlidir. Bu bağlamda RF'nin, Çin ve Hindistan gibi Asyalı aktörlerce de desteklenen çok kutupluluk söylemi, Kovid-19'un yarattığı uluslararası ilişkiler koşullarında test edilmektedir. Hiç şüphesiz ki Kovid-19'la mücadelesinde başarılı olan aktörlerin salgın sonrası uluslararası sistemde ayrıcalıklı bir konuma sahip olacakları kabul edilirse başta İtalya olmak üzere bazı Avrupalı devletler nezdinde yoğunlaşan maske diplomasisinin RF'nin uluslararası manevra alanını geliştireceği varsayılmalıdır.

¹⁵ WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard, <https://covid19.who.int/> (e.t. 28.05.2020)

¹⁶ “Мобилизация системы здравоохранения” (Sağlık Seferberliği), https://xn--80aesfpebagmflc0a.xn--p1ai/what-is-done/measures/mobilizaciya_sistemy_zdravoohraneniya.html (e.t. 05.05.2020)

**Diplomasi
Araştırmaları
Derneği**

**Association for
Research on
Diplomacy**

diplomasiarastirmalari.org.tr   dard2018

